

En Troelstra zei:

„ik acht mij eerlijkheidshalve verplicht, de verklaring af te leggen, dat ik het wenschelijk had geacht, dat na de verschijning van het gewijzigde ontwerp die agitatie een andere richting had genomen... De sociaaldemokratische Kamerklub heeft zich noch voor, noch tegen die agitatie geuit. Wat is hieraan te lachen? (Marchant: Omdat de agitatie is uitgegaan van de sociaaldemocratie in haar geheel, daarom lach ik). De sociaaldemokratische Kamerklub heeft met die agitatie niets te maken gehad" 1).

Van Schaper was 't al lang bekend, dat hij op ander standpunt stond.

Troelstra's verklaring, die niemand verwacht had — zijn brochure „In zake Partijleiding" verscheen eerst daarna — maakte daarentegen groote sensatie.

Het partijbestuur sprak zijn verwondering over Troelstra's onverwachte houding uit, waarvoor het in een ingezonden stuk in „Het Volk": „Een slecht voorbeeld" van Troelstra den wind van voren kreeg. Het agitatiekomitee deed eveneens op haar laatste vergadering van 11 Maart, waar het P. B. bij monde van Spiekman en Mendels zijn solidariteit met de gedragslijn van het komitee betuigde. Troelstra verdedigde zich in „Het Volk" van 16 Maart, waar hij er op wees, dat dit konflikt tusschen de fractie en het komitee door hem al voor een jaar vooruitgezien en voorspeld was.

„Heeft men (d. i. het komitee) afstand gedaan van het *principiele* verzet tegen het ontwerp en gedaan, wat Spiekman in overeenstemming met het door mij gegeven advies in zijn artikel 2) schreef, nl. den tegenstand motiveeren met het oog op *het staangeld* en *den opzeggingstermijn*? Reeds uit de aangenomen motie blijkt, dat dit *niet* is geschied... De inschakeling in het B. W. bleef, als hoofd- en principiele grief behouden, ook in de aangenomen motie... de agitatie bleef in de oude lijn en de oorzaak van het gevreesde konflikt was daar. Dat dit konflikt zich bij de behandeling in de Kamer zou openbaren, behoefde dus

---

1) De houding der Kamerfractie hier is wederom een goed voorbeeld van de persoonlijke politiek, van het „leiding geven". Niet de massa beslist hier wat het best voor haar is, maar de Kamerfractie. En deze ziet hier weer naar de liberalen, in plaats van naar de arbeiders.

2) Dat n. b. tegen Schaper's standpunt, dat Troelstra ook innam, gericht was!

niemand te verrassen. Dat de soc. dem. Kamerfractie zich in deze omstandigheden niet als woordvoerder van het Agitatiekomitee kon gedragen, ligt voor de hand."

Hier worden sluw twee dingen tegenover elkaar gesteld, die niet tegenover elkaar staan. Want de belemmering der werkstaking door staangeld, opzeggingstermijn en schadevergoeding waren ook voor het komitee redenen tot verwerping. Maar het zag tegelijk dieper en vond in het burgerrechtelijk karakter de grondfout, waarop deze belemmering der werkstaking berustte. Het schijnt enkel een misverstand als de een zegt: omdat de grondslag die bepalingen meebrengt, verwerpen wij de wet; en de ander zegt: als die bepalingen er niet uitgaan, verwerpen wij de wet, dus daarvan zal onze stem afhangen. Voor de praktische houding maakt het ook niet veel verschil. Maar wel voor de principieele: het agitatie-komitee zag, dat het er om te doen was, *de vakbeweging te belemmeren*, terwijl de Kamerfractie de illusie trachtte te wekken, dat het een wetsontwerp *met goed en kwaad* was, dat door de voorstellen der Kamerleden zoo te wijzigen zou zijn, dat de werkstaking tenminste onbelemmerd zou gelaten worden.

Natuurlijk was het er de bourgeoisie niet om te doen, de werkstaking vrij te laten; natuurlijk raakte deze niet bij ongeluk door hun weldaden aan de arbeiders in het gedrang. Het was hun in de eerste plaats te doen om de werkstaking te belemmeren, zonder dit uitdrukkelijk te zeggen, onder den schijn van sociale rechtvaardigheid. Daárom werd de vorm van een regeling van het arbeidscontract, als onderdeel van het burgerlijk wetboek, gekozen, die van nature een gelijke behandeling der beide partijen meebracht.

Wat er van de illusie der kamerfractie terecht kwam, bleek, toen de behandeling aan de drie artikelen toe was, waar het op aan kwam. Troelstra verdedigde den 12^{den} Juni een amendement op art. 1639^l over de schadevergoeding, dat het niet als dringende reden tot opheffing van het kontrakt met recht op schadevergoeding geldt, als deze het onmiddellijk gevolg van werkstaking of uitsluiting is. Van de aanneming of verwerping van dit amendement zou de stem der

sociaaldemokraten vóór of tegen het ontwerp afhangen. Het werd natuurlijk verworpen; en de fractie kon dus tegenstemmen. Maar het merkwaardige was, *dat het er eigenlijk niet eens zoo heel veel toe deed, of het amendement verworpen of aangenomen was; want het artikel bevatte geen dwingend recht.* 1) Schaper drukt dit in zijn pas verschenen werkje „In den Strijd” (blz. 48) zeer slim aldus uit: „Men kon deze zaak overlaten aan de economische macht der partijen; de wet moet alleen geen aansporing of drijfkracht zijn in de verkeerde richting. Dit zou door het amendement worden voorkomen, terwijl het artikel de slechte richting inslaat.”

Het tweede der artikelen, dat hierbij van belang is, *over den opzegtermijn, werd met goedkeuring der sociaaldemokratische fractie zonder stemming aangenomen.* „Op zich zelve beschouwd was er dus voor een opzegtermijn ter lengte van den betalingstermijn — zooals het artikel 1639i ten slotte luidde — wel wat te zeggen” (Schaper in hetzelfde boekje). Op het derde der artikelen, over het staangeld (1638s) stelde de sociaaldemokratische fractie een amendement voor, om elk beding van staangeld nietig te verklaren. Toen dit verworpen was, *stemden ze vóór het artikel, dat het staangeld sanctioneert*, op grond, dat het de hoogte van het staangeld beperkt. 2) Net den vorigen dag had de Kameroverzichtschrjver van „Het Volk” nog geschreven: „Dat het staangeld verboden... zal worden, is uitgesloten; de groote meerderheid der Kamer is blijkens de stemming van Dinsdag vast besloten om de belemmeringen der werkstaking, die in het ontwerp voorkomen, te behouden.”

Van een verbetering van het ontwerp in deze hoofdzak — dat op andere punten zooveel mogelijk ver-

---

1) Troelstra zeide (zie Handelingen der Staten-Generaal) op 12 Juni 1906 zelf: „Maar wil men bij aanneming van ons amendement de poenale sanctie ook in geval van werkstaking bij tusschentijdsche inbreuk op het contract handhaven, laat men dan in het collectief contract van dit wetsartikel uitdrukkelijk afwijken... Men vraagt is dit dwingend recht? Neen, men zal er van kunnen afwijken...”

2) Het artikel werd aangenomen met 63 tegen 3 stemmen. (Handelingen Tweede Kamer van 14 Juni 1906).

beteringen voorgesteld werden, spreekt van zelf — was dus niets terecht gekomen. *Het standpunt van het komitee, dat het ontwerp in zijn kernpunt onverbeterlijk en principieel verwerpelijk had genoemd, werd door dit resultaat geheel gerechtvaardigd.* Tegelijk bleek hoe verkeerd het standpunt van de Kamerfractie was. Ze stemde natuurlijk tegen de geheele wet, omdat deze door haar heele opzet en uitvoering den strijd der vakbeweging belemmert. Maar door niet dit groote en algemeene standpunt voorop te stellen, moest ze de kleine punten voor en tegen tegen elkaar afwegen, en moest ze haar stem tegen laten afhangen van een amendement op een artikel, dat niet eens dwingend recht was. Hadden de burgerlijke partijen het amendement op art. 1639 *t* aangenomen, dan was formeel de werkstaking erkend, maar in werkelijkheid hadden de patroons dezelfde kontrakten kunnen maken die ze nu de arbeiders opdringen, maar dan volgens een wet, door de sociaaldemokraten goedgekeurd!

Een schijnvertooning, dat verwerpen van de wet om het niet aannemen van een amendement, dat niet eens dwingend recht bevat.

Een zwakheid, de aanneming van den opzegtermijn.

Een onsociaaldemokratische daad, het stemmen voor het staangeld.

Dat waren de noodzakelijke gevolgen daarvan, dat de Kamerfractie niet, als 't Agitatiekomitee der Vakverenigingen een principieel standpunt ingenomen had. Het Agitatiekomitee durfde handelen naar deze overtuiging: de bourgeoisie schakelt deze wet in het burgerlijk wetboek in en beschouwt daardoor patroon en arbeider als gelijke. Maar zij zijn geen gelijken en wij willen dus hier ook niet als gelijken behandeld worden, want dat bevoordeelt de patroons- en benadeelt de arbeidersklasse.

De revisionistische kamerfractie aanvaardde de juridische gelijkstelling.

De vakverenigingen zagen in de burgerlijke regeeringen, die na elkaar hen met dit wetsontwerp bedreigden, *den vijand hunner klasse*, die hun klassenstrijd belemmeren wilde. De revisionistische kamerfractie zag in de regeering *vooruitstrevende hervormers*, die aan de

arbeiders sociale verbeteringen wilden brengen. Zij verwachtte hervormingen van de liberale regeering en moest trachten dit ook aan de arbeiders voor te spiegelen. Daarom moesten zij bij de wet op het arbeidskontrakt die houding aannemen.

d. De Klasse-moraal.

Een nieuw bewijs van de geestelijke verzwakking en den achteruitgang, die het Revisionisme onder de arbeiders brengt!

Ik had in een brochure 1) geschreven over klasse-moraal. Ik had aangetoond, dat in de kapitalistische maatschappij, in den klassenstrijd die daar gevoerd wordt, een algemeen (b.v. de christelijke) moraal niet gelden kan. De verdeeling in klassen, door het produktieproces veroorzaakt, dwingt ons, had ik geschreven, het zedelijk gebod dat in ons leeft, niet te volgen tegenover *alle* menschen, maar, in den klassenstrijd, onzen tegenstanders kwaad, alleen onzen klassegenooten goed te doen.

De belangen der klassen zijn tegenstrijdig, wij kunnen niet tegelijk onze klasse en de vijandige klasse dienen, wij moeten één van beide doen, en brengen dan van zelf door de eene te helpen aan de andere schade toe.

Het zedelijk gebod zelf schrijft ons in den klassenstrijd voor, onze kameraden te hulp te komen. En dit sluit de benadeeling der vijandige klasse in zich.

Als voorbeelden van wat ik bedoelde moge het volgende, uit een der brochures over het onderwerp aangehaalde, gelden:

„Toen verleden jaar bij de groote mijnramp in Reden, in Duitschland, in het Saargebied, tweehonderd mijnwerkers vreeselijk omkwamen, weigerde de Pruisische regeering, bij monde van minister Delbrück, de instelling van door den staat bezoldigde, bij geheime keuze door de arbeiders aangestelde mijn-controleurs, uit de rijen der arbeiders zelve aan alle mijnen. Hij zeide, dat deze menschen politieke agitatoren zouden worden en verdedigers van de „brutale” eischen der arbeiders. Daarom kon hij ze niet aan de werkgevers „op

1) „Het Historisch Materialisme, aan Arbeiders verklaard”, Uitgave: „De Tribune”, Wijttenbachstraat 13, Amsterdam.

den hals laden". Dat'er geen arbeiders-controleurs zijn, is een van de oorzaken der steeds talrijker wordende mijnrampen. De Pruisische klasse-regering wil dus liever de arbeiders *dooden*, dan het profijt der kapitalisten en hun macht in den staat verkleinen. Uit klassebelang. Dit is klasse-moraal.

Men kent het ongeluk in de Radbod-mijn bij Hamm, voor eenige dagen, waarbij 350 arbeiders werden verstikt en verbrand. Misschien, zeer waarschijnlijk, had het door arbeiders-controleurs voorkomen kunnen worden. want het water voor de bevochtiging der steenkool en het neerhouden der koolstof ontbrak. Misschien kan ook onvoorzichtigheid mede-oorzaak zijn geweest. De mijn was vol nieuwe ongeofende krachten, grotendeels Polen. Velen pas uit hun land aangekomen. Verleden jaar heeft de Rijksdag bepaald, dat in volksvergaderingen geen vreemde talen gesproken mogen worden: o.a. om de socialistische propaganda onder de vreemdelingen tegen te houden. In de mijnwerkersvergaderingen in Westfalen wordt ook veel over de gevaarlijkheid van het bedrijf en de maatregelen daartegen gesproken. Dit nu was met de Polen onmogelijk, ze verstonden geen Duitsch. hen in massa in hun eigen taal toespreken is verboden. Waarschijnlijk is het ontbreken van arbeiderscontrole de oorzaak van de ramp, misschien de onwetendheid van een niet genoeg ingelichten vreemdeling. In beide gevallen is de Duitsche regering, d. w. z. de Duitsche regeerende klasse, schuldig aan gewonen moord op klassesetegenstanders. En op welbewusten, vooraf goedgekeurden moord, want de regering was van te voren door de socialisten voor deze gevolgen gewaarschuwd.

En deze moord, herhaal ik, geldt als klassemoraal, als iets goeds dat de regeerende klasse *moet* doen. Want wederom heeft de Pruisische minister, nu, na de laatste ramp, de aanstelling van arbeiderscontroleurs op dezelfde gronden geweigerd — tot levendige voldoening en onder applaus der meerderheid. Liever moord op de arbeiders dan vermindering van eigen klassemacht.

Is dit een voorbeeld van de klassemoraal der heerschenden, de volgende illustreeren wat wij bedoelen, uit de moraal der onderdrukte klassen:

„Onderstellen wij eens een fabriek waar de loonen slecht zijn en een vakvereeniging die ze op wil voeren. Alleen met een plotselinge staking is dat te bereiken. Alles is zoover, de arbeiders staan klaar, na een paar dagen zal het beginnen. De patroon evenwel heeft iets gemerkt, hij laat een arbeider, een voorman komen, en vraagt hem of er wat gaande is en wat. Als de arbeider een ontwijkend antwoord geeft, dan begrijpt de patroon en bestelt onderkruipers. De arbeider *liegt* dus: er is niets gaande, ik weet van niets. In de oogen van den patroon is dat slecht, in die van de arbeiders goed. Dergelijke gevallen komen onophoudelijk voor. Leugen kan dus goed zijn.

Onderstellen wij een sociaal-demokraat, als klerk op een ministerie werkzaam. Hij krijgt een ontwerp in handen dat zijn klasse bedreigt. Hij *steelt* het en zendt het aan de „Vorwärts" of „Het Volk". Dat is uitstekend wat hij doet, in onze oogen. Zulke gevallen komen geregeld voor. Oneerlijkheid tegen de vijandige klasse kan dus een deugd zijn in de oogen der eigen klasse.

Vóór de tweede staking in 1903 hadden wij afgesproken plotseling de treinen niet te laten rijden. De mannen die dat uitvoerden, werden *ontrouw* aan hun maatschappij. Wij vonden hun daad de hoogste trouw.

Het is eigenlijk overbodig nog verder te gaan; om tegenover de huichelachtige burgerlijke moraal de onze zoo helder mogelijk te zetten voor het proletariaat, ter wille van de duidelijkheid voor hen, doe ik het:

De arbeiders der Commune hebben niet geaarzeld met de vuurwapens, die zij hadden, de vijandige reactionaire klassen te bestrijden. Moord in de oogen der tegenstanders,—de hoogste heldenmoed en zelfopoffering in die van ons. En zoo is het ook met onze Russische partijgenooten en kameraden.

En omgekeerd zou ik, nogmaals, met bijzondere feiten, kunnen bewijzen dat ook onze tegenstanders: fabrikanten, besturen van patroonsbonden, staatslieden, redacteuren van couranten, de leden der klassen in het algemeen, voortdurend uit klassebelang arbeiders bedriegen, oneerlijk behandelen, onsolidair zijn met hen, en dat zij daarom, als het in het wezenlijk belang der kapitalistische klassen is en binnen den klassenstrijd valt, worden geprezen door de hunnen. Ook dat zij het doden van arbeiders niet ontzien, als het hun klassebelang schijnt te zijn. Daarvan gaf ik trouwens boven al een sprekend voorbeeld.

Maar die dingen zijn aan de arbeiders, voor wie dit toch vooral geschreven wordt, zóó bekend, dat ik er niet lang over behoef te zijn.

Het is noodzakelijk, dat de arbeidersklasse ook over de moraal de waarheid weet.

Want overal, maar misschien nergens zoo erg als in ons klein-burgerlijk, klein-boersch landje wordt het voeren van den klassenstrijd, op deze wijze, zooals de sociaaldemokratie dit doet, voorgesteld als onzedelijk. Wel voeren alle klassen hem zoo, maar men huichelt en veinst, dat dit niet zoo is. En tienduizenden arbeiders, door priesters, en in de school, en thuis met verouderde beschouwingen verblind, gelooven dit en blijven het tot hun dood gelooven. En zelfs velen die den klassenstrijd voeren, begrijpen toch

niet goed, daar de verouderde voorstellingen ook in hen nog nawerken, hoe het toch komt dat de moraal zoo dubbel is. Dat wij voelen dat het goed zou zijn tegen alle menschen goed te zijn, en dat wij toch, in den klassenstrijd, tegen dat gevoel in handelen, en dan toch overtuigd zijn goed te doen.

Als de arbeider weet, dat dit uit het wezen der maatschappij voorkomt, dan zal hij met vreugde de klassemoraal in den klassenstrijd volgen, dan zal het gevoel van twijfel of hij goed handelt, hem niet meer kwellen, dan zal hij gemakkelijker de zijde van het socialisme kiezen, dan zal de oude moraal van het kapitalisme bij hem plaats maken voor de hoogere der sociaaldemokratie. Dan zal hij ook inzien, dat juist door den klassenstrijd van het proletariaat de tijd nadert, dat alle menschen jegens elkander wezenlijk goed zullen zijn.

Dit alles had ik uitvoerig besproken en met talrijke voorbeelden uit de praktijk toegelicht.

In de Tweede Kamer viel men daarop aan. Het was de aartsconservatieve leider der reactionairen, jhr. de Savornin Lohman, die met volkomen verdraaiing van wat ik gezegd had, de klassemoraal van het proletariaat als onzedelijk beschimpte. Hij deed dit vooral, door, wat ik over den klassenstrijd had gezegd, uit te leggen, alsof ik het ook voor het gewone dagelijksche persoonlijke leven had bedoeld, alsof ik alleen over de moraal der arbeidersklasse had gesproken, — en door het voor te stellen, alsof ik die klassemoraal aan de arbeiders predikte.

De vertegenwoordiger der klassen die den klassenstrijd tegen de arbeiders op de wreedste wijze voeren, die, zooals ik in mijn antwoord 1) en hier boven toonde, ook voor moord, soms welbewusten moord op het proletariaat niet terugdeinzen, — de vertegenwoordiger van die klasse, die onder de huichelarij van het christendom den klassenstrijd voert, — hij ontkende, verdraaide, bespotte en hoonde de open moraal van de arbeidende

---

1) Zie de brochure „Klassemoraal”, Uitgave: „De Tribune”, Wijtenbachstraat 13, Amsterdam.

klasse, die niet altijd tegen alle menschen goed kan zijn, maar dit ook openlijk erkent.

Het was aan den vertegenwoordiger van het proletariaat geweest hem te ontmaskeren en de waarheid te toonen.

Maar zooals reeds zoo vaak in de laatste jaren: Troelstra liet de zaak van het proletariaat in den steek, en koos, in diepste wezen van wat hij zeide, de zijde der bourgeoisie. Hij antwoordde aan Lohman o.a.:

„Wat ons allen in die uitingen, zooals zij ons door den heer Lohman zijn medegedeeld, het meest tegen de borst heeft gestuit, was, dat daarin werd gezegd dat de geboden van zelfopoffering, solidariteit, vooral ook die van eerlijkheid en trouw, niet zouden gelden tegenover een vijand van onze klassen. . . .

Wanneer het kind van een fabrikant in het water valt, dan behoeft gij niet te denken dat die arbeider zal zeggen: Laat dat kind maar verdrinken. . . .

Tegenover elkaar hebben wij ook daarom waarheid en eerlijkheid te betrachten, omdat de regel: „wat gij niet wilt, dat u geschiedt, doet dat ook aan een ander niet,” het uitvloeisel is van deze overtuiging; wij hebben dat tegenover elkaar noodig, als kultuurmenschen matigen wij in ons gemeenschappelijk belang onzen strijd (bedoeld is de klassenstrijd) daarmee. . . .”

Men ziet het: niet alleen dezelfde verwarring als bij Lohman: gevallen *buiten* den klassenstrijd (het redden van een fabrikantskind door een arbeider) genomen in plaats van wat *in* den klassenstrijd geschiedt, maar ook de huichelachtige, binnen het kapitalisme onmogelijk te vervullen moraal van het Christendom (wat gij niet wilt enz.) gesteld in den klassenstrijd boven de moraal der proletarische klasse!

Weder een groote stap, nu niet op het politieke of economische, maar op het wijsgeerige terrein, — maar daarom niet minder gewichtig, — naar de bourgeoisie. En nu niet naar de burgerlijke democratie alleen, maar naar de ergste reactie. Het Revisionisme kan het blijkbaar hier met de *geheele* bourgeoisie wel vinden 1).

1) Troelstra trachtte in het slot van zijn rede wat ik gezegd had eenigszins te vergoelijken. Echter zonder iets van zijn beweringen terug te nemen. Zie hierover „De Tribune” van 13 Februari 1909.

e. De werkeloosheid en de krisissen

Bij de interpellatie van Troelstra over de werkeloosheid in het najaar van 1908, vertoonde het Revisionisme wederom scherp, hoever het afwijkt van de waarheid, die de sociaaldemokratische wetenschap en het program der sociaaldemokratische partijen verkondigen.

Zoals de lezer weet, woedt, nu in het voorjaar van 1909, nog altijd de crisis die in 1907 begon, de grootste, meest verspreide die de wereld nog ooit zag, en, naar het schijnt, niet alleen door de oppervlakte die zij teistert, maar ook door haar langen duur allerhevigst.

Over de maatregelen door de Regeering te nemen tegen de werkeloosheid uit de crisis in Nederland ontstaan, hield de leider der revisionistische Nederlandse Kamerfractie eene rede.

Wij zullen ter kenschetsing van haar, en om het onderscheid tusschen Marxisme en Revisionisme immer duidelijker te laten uitkomen, hier eerst laten volgen wat het inmiddels opgerichte Marxistische weekblad „De Tribune” over deze rede schreef. 1).

In „De Tribune” van 24 October leest men:

Onder den aandrang van de toenemende werkeloosheid heeft de Kamerfractie een interpellatie over de werkeloosheid tot de Regeering gericht bij monde van den leider onzer fractie, Troelstra.

Er is geen twijfel aan, of de interpellant, partijgenoot Troelstra heeft met zijn drie groote redevoeringen tot aan het einde van de debatten toe, die dagen geduurd hebben, in het midden van de aandacht gestaan, die uit de beide klassen van onze maatschappij aan deze interpellatie werd geschonken. Noch de Minister met zijn „redding van de particuliere liefdadigheid”, noch Professor en Kamerlid, de vrijzinnig-demokraat Treub met zijn vertoon van geleerdheid, konden met hun besprekingen tegen het absolute overwicht van Troelstra's woorden in deze zaak opwegen. En inderdaad, als het enkel erom ging, om met de moeilijk te verkrijgen gegevens een eenigszins treffend beeld van de werkeloosheid in ons land te geven, dan heeft Troelstra in zijn eerste rede zijn taak zeker uitmuntend volbracht. Of als het enkel maar

1) Wij nemen het voornaamste uit die artikelen ook daarom over, omdat zij vooral ook de aanleiding zijn geworden, waarom de Revisionisten besloten de beste, strijdende Marxisten uit de S. D. A. P. te stooten.

de kwestie was, om een frivool politikus als den minister eenige moeilijke oogenblikken om zijn antwoord te bezorgen, dan heeft onze leider met zijn interpellatie en zijn tweede rede vooral zeker zijn werk wel gedaan. Maar er is niet aan te ontkomen, en Troelstra kon er dan ook niet aan ontkomen, in een debat omtrent de werkeloosheid is meer te doen . . . voor den leider n.l. van de sociaaldemokratische arbeiderspartij.

Een ding stond vooruit vast en is dan ook achteraf duidelijk gebleken: Direkte gevolgen kon de interpellatie niet hebben en heeft ze dan ook niet gehad. Prof. Treub, wiens motie notabene algemeen aangenomen is, *liet vallen* het voornaamste, de konstatering n.l. van het feit, *dat de toestand bijzonder ongunstig is*, en eveneens het bevorderen van de werkloosheid-verzekering. En de „clericale” minister die met den „demokratischen” meneer Treub arm in arm ging, vatte het restje van Treubs motie zóó op, dat ze *niet voor het oogenblik gold* en eenvoudig den algemeenen regel stelde, dat de Regeering particulieren en gemeenten zoo noodig in dezen te steunen had. Waarbij de heer Heemskerck natuurlijk van te voren al zoodanige verklaringen aflegde, die deden zien, dat hij op het oogenblik en in de naaste toekomst niet van plan was, in dezen door de Regeering steun te doen geven. Resultaat dus, als men op de direkte gevolgen alleen let, zooals wij zeiden: nul.

Maar de Internationale Sociaal-demokratie weet dat wel. Zij weet wel, dat niet het kapitalisme de toenemende werkeloosheid kan bestrijden. Ja, als de ellende van een bijzondere werkloosheid hier of daar misschien tot voor de bourgeoisie gevaarlijke excessen zou leiden, dan zou de Regeering wel — en ook zonder interpellatie van onzen kant — een lapmiddel vinden om tenminste die excessen tegen te gaan, zonder natuurlijk het euvel te kunnen beperken. Maar de gewone en de buitengewone werkloosheid, die elkaar regelmatig opvolgen als resultaat van de planlooze, particuliere kapitalistische produktie-wijze, wat kan een kapitalistische Regeering daartegen willen doen? Geen Regeering zal zichzelf toch den nek omdraaien! Dat moeten haar vijanden, haar tegenstanders doen en die vijanden op zijn sterkst, dat zijn wij, de Sociaaldemokratie.

Als dus een onzer een interpellatie houdt over de bijzondere werkloosheid van thans dan kan — wil de interpellatie niet zinledig zijn — de beteekenis geen andere wezen, dan uit vraag en antwoord den arbeiders duidelijk te toonen, dat er een *u i t w e g* is voor het gekwelde en uitgebuite proletariaat, een andere dan de hulp die een Kapitalistische Staat nu eenmaal het proletariaat niet bieden wil. Inderdaad is de arbeidersklasse sinds eenige tientallen van jaren in staat met de feiten, aan ekonomie en historie ontleend, aan te toonen, dat er *zonder twijfel* een weg is, dat het zelf zulk een weg weet. Dat de arbeiders dien weg *kunnen weten* en er *niet* meer aan behoeven te *twijfelen*

is het werk van onze groote voorgangers Marx en Engels en van onze andere Marxistische theoretici, in één woord van onze theorie: onze socialistische wetenschap. Wil men in zake de werkeloosheid den eenig mogelijken uitweg uit het kapitalisme, niet in het kapitalisme, spoediger voor de arbeidersklasse doen oprijzen, wil men de arbeiders de eenig mogelijke *politiek*, de eenig mogelijke *praktijk* doen kennen om aan de werkloosheid te ontkomen, dan heeft men ze die *theorie*, die *wetenschap* van het socialisme mede te deelen, daardoor te propageeren het eenige en niet geringe praktische resultaat, dat een interpellatie als die van Troelstra ten slotte kan opleveren: het inzicht in den feller wordenden strijd op leven en dood, dien de arbeidersklasse tegen de kapitalistische maatschappij te strijden heeft.

Een praktisch politikus in de sociaaldemokratie moet dus de theorie *verstaan*, moet ze kennen en kunnen verdedigen. Het is misschien een zware eisch voor een „burgerman”, maar de arbeidersklasse kan met minder in *haren* leider niet toe. Dat weten we, de socialistische wetenschap is zeker voor de arbeidersklasse soms gemakkelijker te verkrijgen dan voor een man voortgekomen uit de bourgeoisie. De arbeider kan *onmiddellijk* uit zijn eigen *leven* weten, wat de socialist, uit de burgerklasse voortgekomen, eerst uit de *leer* moet leeren, bijv. iets wat voor Troelstra nog niet vaststaat: dat de economische kloof tusschen de twee klassen steeds dieper wordt.

Maar als men dit niet weet, uit leer of leven niet geleerd heeft, hoe kan men dan weten, weten, dat het Socialisme door het werk der arbeiders zelve komt? Als de mogelijkheid nog bestaat, dat de kloof tusschen de twee klassen *niet* dieper wordt, dan daalt ons Socialisme van een wetenschap tot een geloof, van een zekerheid tot een verwachting. Met geloof en met hoop evenwel zijn de arbeiders genoeg gepaaid. Daarvoor hebben ze het socialisme niet noodig. Ook de kerk doet ze gelooven dat het hiernamaals beter zal zijn, en de brave liberalen en demokraten hopen dat het gauw beter zal worden. Maar juist het dieper worden van de economische kloof tusschen de twee klassen, wat de arbeidersklasse in het leven voor zijn oogen ziet gebeuren en die de sociaaldemokratie in haar leer van de scherper wordende klasse-tegenstellingen uitdrukt, dat is wat ons de wetenschappelijke zekerheid geeft, dat er een arbeiders-klasse is, die wel moet kiezen tusschen ondergang van haar zelve of ondergang van de andere klasse. En de sociaal-d-mokratie is juist het teeken dat de arbeiders-klasse gekozen heeft: den ondergang van de andere, van het kapitalisme.

Daar is geen twijfel meer, daar is zekerheid, is het eenige wat wij den arbeiders hebben te zeggen. De keus is geschied. De arbeidersklasse werkt allerwege, niet aan overbrugging van een „mogelijk” kleiner wordende kloof, maar

door het dieper worden van de klove ziet zij juist in, dat één uitweg slechts bestaat: De proletarische revolutie, de verovering en ommekeer van de kapitalistische maatschappij door de arbeidersklasse. En al onze feiten en statistieken, al onze redekracht en enthousiasme kunnen en moeten wij aanwenden om slechts dit „ééne mogelijke” den arbeiders te laten zien, en ze dus zoo spoedig mogelijk tot dien weg van organisatie en strijd te brengen. Dan alleen houden wij de afrekening die Troelstra niet heeft kunnen houden in het Parlement... uit gebrek aan vast inzicht en socialistische wetenschap. Dan alleen schrikken de kapitalistische regeerders een moment op, zooals zij wel voor de wetenschappelijke zekerheid van een Bebel opschrikten. Maar dan ook alleen wordt het strijdende en lijdende proletariaat een eind verder gebracht door het socialistische licht dat zij zien oprijzen, op den weg der proletarische revolutie.

Wij zullen de Handelingen moeten afwachten, om op de verbazingwekkende *details* van de derde speech van Troelstra in ons blad *nader* te kunnen ingaan. Maar één ding staat nu toch wel elkeen voor oogen: Daar mankeert iets in de vertegenwoordiging van de arbeiders-klasse in ons Parlement. Niet elkeen zal direkt overtuigd willen zijn, dat het het Marxisme is, dat daar ontbreekt. Maar wel is het nu duidelijk uitgesproken in de Kamer, dat onze internationale leer in Troelstra haren verdediger niet zal vinden. Dit thans openlijk te hebben getoond is zeker een niet gering voordeel van Troelstra's werkloosheidsdebat. Er gaat immers niets boven het uitspreken van wat werkelijk is.”

en in het nummer van 31 Oktober:

„Wij stellen voorop, dat wat ons betreft, Troelstra inderdaad en Heemskerk en Treub verslagen heeft. Maar daarom heeft hij nog niet, en dat was het eene noodige, de arbeiders die naar hem luisteren, van de *n o o d z a k e l i j k h e i d* van het socialisme weten te overtuigen. Dat heeft hij niet kunnen doen, omdat hij zelf wel van de *mogelijkheid* van het socialisme overtuigd is en sterk in het socialisme *gelooft*, maar niet uit de maatschappelijke feiten heeft leeren *weten*, dat het komen *moet*.

De „immanente economische noodzakelijkheid” van het Socialisme staat voor hem niet vast. Maar als die noodzakelijkheid niet vast staat, dan staan we met onzen wil om het Socialisme te brengen op even vasten bodem als de boeren en de kleine burgerij, als de middenstand, die ook allerlei moois en rechtvaardigs willen, maar wier wil niet in overeenstemming is met de *noodzakelijke* ontwikkeling der maatschappij.

Troelstra durft in de Kamer uitroepen: „Wat gaat het ons aan, *hoe* wij er komen, als wij er maar komen!” Dit is de uitroep van een wanhopige, die niet weet hoe hij er *zal* komen. Maar dit is juist de groote kracht van

den revolutionairen strijd van het proletariaat, dat wij wél weten, hoe wij er komen. De revolutionaire middelen worden ons door de maatschappelijke ontwikkeling in de hand gedrukt. Onze taak, onze socialistische taak, vooral bij de krisis, is het juist, het proletariaat duidelijk te maken, hoe het die door de maatschappelijke ontwikkeling gegeven middelen gebruiken moet.

Dat Troelstra ten slotte de gewone anarchistische en burgerlijke karikatuur van Marx heeft gegeven in zijne derde Kamerrede, als zou Marx bewezen hebben: „dat ook zonder den wil der menschen, ... door de werking der economische krachten zelf, zij al ellendiger zullen worden en het socialisme daarom komen moet,” — we zullen hem daarom niet hard vallen. Hij kan niet meer anders. Maar we geven hun die willen begrijpen hoe door de werking der economische krachten de wil der menschen, tenminste van het proletariaat, werken *moet* voor het socialisme, in overweging eens te gaan lezen het boekje van Engels, dat ook in het Hollandsch verschenen is: *De Ontwikkeling van het Socialisme van Utopie tot Wetenschap*. Dan zullen ze met ons tot onzen spijt zien, als ze dit boekje met Troelstra's derde Kamerrede vergelijken, dat onze leider niet weet te maken van de politiek, wat de Socialist er van maken moet: de wetenschap van de produktie.”

Inderdaad, „De Tribune” had gelijk. Troelstra had het wetenschappelijk socialisme, dat alleen vastheid en zekerheid aan het proletariaat geeft, verloochend en een utopisch socialisme in zijn plaats gesteld.

Wij spreken er hier nu niet veel over, dat hij een bespottelijke voorstelling van het Marxisme gaf. Wij wijzen dat slechts even aan. 1)

Hij stelde op rekening van het orthodoxe Marxisme 1°. de Revolutionaire Bedelaarsleer toen hij zeide en met die „theorie” de Marxistische bedoelde:

„Die arbeiders (bedoeld zijn georganiseerde, strijdende arbeiders) hebben niet noodig om te streven naar het socialisme, dat er met een abstracte logische theorie bewezen wordt *dat zij alle ten slotte in ellende gedompeld worden,*”

2°. de katastrofentheorie:

„de theorie volgens welke in een plotselinge uitbarsting de kapitalistische maatschappij in een socialistische zal worden omgezet”.

---

1) Zie over de beteekenis van Troelstra's redevoering vooral het artikel van Saks in de „Nieuwe Tijd” van Februari 1909.

3°. de van-zelf-Theorie:

„om de georganiseerde strijdende arbeiders in beweging te brengen voor een strijd voor een ander maatschappelijk stelsel „behoeft niet de economische immanente noodzakelijkheid bewezen te worden die het kapitalisme uit zich zelf in het socialisme doet overgaan.”

Dit alles stelde Troelstra op rekening van de Marxisten. Hij verzwakte daarmede van af de tribune der Kamer de sociaaldemocratie, wier program Marxistisch is. Hij uitte precies dezelfde domheden tegen haar als de vrijzinnigdemokraten. Wat hij zei kan men grootendeels ook in het boek van prof. Treub vinden. Hij versterkte dus de vrijzinnige demokraten, en bereidde opnieuw, door afstand te doen van het wetenschappelijk socialisme, een bondgenootschap met die burgerlijke democratie voor.

Maar dit laten wij voor het oogenblik varen. Elk die het Marxisme kent, weet dat geen der hier door den Revisionist genoemde stellingen die van het Marxisme zijn, en dat het Marxisme juist die theorieën heeft bestreden. Het is reeds erg, dat de onwetende proletariër van de tribune der Kamer zulke onwaarheden over het socialisme hoort.

Maar erger was dat Troelstra beweerde :

„De theorie volgens welke in het economische stelsel zelf de onverbidelijke noodzakelijkheid bestaat, op straffe van ondergang, tot het socialisme te komen, moogt gij (Treub) ons uit handen slaan. Voor het proletariaat, dat sterk is, *is de mogelijkheid van het socialisme reeds voldoende* om de maatschappij in de richting van het socialisme te veranderen.”

Dit is een verzwakking nog veel grooter dan de valsche voorstelling van de maatschappelijke ontwikkeling volgens Marx. Hier is een reactie zoo groot, als wij zelfs zelden nog door een Revisionist openlijk zagen getoond.

De socialisten vóór Marx, ja, die geloofden, dat *de mogelijkheid* van het socialisme reeds genoeg was om de arbeiders tot verandering der maatschappij naar het socialisme te brengen.

Daarom bedachten zij hun schoone plannen van een socialistische gemeenschap, en meenden dat de massa die wel zou kiezen als ze maar de schoonste waren.

Zoo deed b.v. Owen. — En nu nog doen dat de heel dwazen, de reaktionairen als van Eeden.

Maar Marx toonde ons, dat het, niet mogelijk, maar *noodzakelijk* was, dat het socialisme kwam en dat de arbeiders het brachten. Hij toonde dat *uit het wezen van den arbeid, van het produktieproces* aan. Deze beide *moeten* het proletariaat tot opstand tegen het kapitalisme brengen, en *moeten* hun de zege verschaffen.

En dat is de kracht der arbeiders in hun strijd. Zij voelen, dat zij iets doen wat *moet*, wat niet anders kan. Dat geeft hun de reuzenkracht, waardoor zij alles kunnen lijden, en alles, het schijnbaar-onmogelijkste, kunnen ondernemen.

Wie hun *die* kracht afneemt, en hun zegt, dat „de mogelijkheid van het socialisme al voldoende is”, die kan dat alleen doen, omdat hij gelooft dat de noodzakelijkheid van het socialisme *niet* aanwezig is. Anders zou hij een misdaad begaan aan dat deel van het proleteriaat, dat zoo vast op de noodzakelijkheid vertrouwt, de sociaaldemokratie.

Troelstra, de Revisionist Troelstra heeft met deze uitspraak getoond, dat hij niet overtuigd is van de noodzakelijkheid van het socialisme.

Hij heeft daarmede de zaak van de Nederlandsche sociaaldemokratie enorm verzwakt, maar die van de vrijzinnigdemokratie (die ook gelooft dat het socialisme misschien, over een 500 of 1000 jaar wel eens komen *kan*) zeer versterkt. Ook deze uiting is dus een stap naar de bourgeoisie en bereidt een zich onderwerpen aan de burgerlijke demokratie voor.

Het Revisionisme deed ook aan de praktische propaganda voor het socialisme een zeer slechten dienst, toen Troelstra opmerkte op eene andere plaats in dezelfde rede, dat de periodiciteit (het regelmatig terugkeeren der krisissen) twijfelachtig was, 1) en

„Of de crisis periodiek voorkomt, of zij al dan niet erger wordt, dat is voor ons niet de vraag. Zij hangt ons steeds dreigend boven het hoofd met haar nasleep van nood en

1) Zie over deze en andere plaatsen de Handelingen der Tweede Kamer van 20 October 1908.

werkeloosheid, — dat is ons genoeg om ons te verzetten tegen het stelsel, dat zulke rampen kweekt.”

Ook hiertegen kwam het Marxistisch orgaan „De Tribune” op, terwijl zij in een drietal artikelen, aan de hand van de stukken tegen Treub van J. Saks in het maandschrift „De Nieuwe Tijd” 1) o. a. bewees, hoe de krisissen sinds een eeuw periodiek zijn en hun karakter in ’t algemeen hetzelfde blijft.

Het orgaan schreef o. a. :

„Wij vragen niet: wat heeft Marx hierover *gezegd*, maar *wat leert de werkelijkheid?* En deze leert dat de golflengten der productieperioden, de productiekringlopen (d. w. z. de tijden waarin de produktie van krisis tot overproduktie stijgt en dan weer tot krisis daalt) *korter* worden. Eerst was de periode gewoonlijk 11 jaar. Krisisjaren immers waren: 1815, 1825, 1836, 1847. Daarna 10: 1847—1857. Daarna 9: 1857—1866. Daarna kwamen de lange depressies: 1873—1879; 1882—1887; 1871—1875. Bij deze laatste waren de jaren 1878—1879, 1886—1887, en 1894—1895 het ergst. Dan tusschenruimten van 8 tot 9 jaren. In 1900 breekt weer een krisis uit of een betrekkelijk korte depressie (tot 1902). En reeds in 1907 komt deze groote over de geheele kapitalistische wereld zich uitbreidende krisis.

De zoogenaamde voorspelling van Marx is dus ten volle bewaarheid in dien zin, dat de perioden der modern-kapitalistische ontwikkeling al korter worden, dat in ’t algemeen genomen de „krisissen” als overgangsvorm van hooge naar lage produktie zich handhaven, en dat zij, met de ontwikkeling van het kapitalisme, meer en meer van plaatselijk beperkte rampen tot wereldplagen uitdijen”.

De feiten spraken dus voor het Marxisme.

En wat spoort nu den arbeider meer aan tot het socialisme? Als hij hoort dat de krisis *kan*, of als hij weet dat zij *moet* terugkomen, en wel met steeds korter pauzen?

Troelstra verzwakte met zijne bewering wederom den klassestrijd. Zoo werd het kredisdebat, ondanks het goede dat er in voorkwam, toch ook weder een stap naar een versterking van de burgerlijke democratie, die ook hier, in de hoofdpunten, beweert wat de Revisionisten beweren.

1) Zie den jaargang van 1908 van de „Nieuwe Tijd.”

f. De Algemeene Politiek

Maar de tot nu toe genoemde fouten en zwakheden van het Revisionisme, hoe groot ook, zijn klein in vergelijking van de algemeene politiek, waarvan zij de onderdeelen en gevolgen zijn.

Evenals, wanneer op een stoomschip de machinerie niet goed werkt, alle deelen van het schip gevaar loopen ontwricht en ontzet te worden, zoo is het met de klassepartij van het proletariaat, als de politiek die de verhouding tot de andere klassen regelt, niet in orde is.

Voor de strijdende arbeidersklasse is, praktisch, dat de hoofdzaak. Regel de verhouding tot de andere klassen in uw praktische politiek zóó, dat zij aan de werkelijke maatschappelijke verhoudingen, de verhoudingen van den klassenstrijd beantwoordt, en uw machine zal goed loopen, uw schip hecht en sterk blijven en naar zijn doel gaan. Maar verzet de politiek naar uw persoonlijke zin, ga buiten de verhoudingen der klassen een plan bedenken, dan hort en stoot uw machine binnen kort, de romp loopt gevaar, de machine weigert en gij wordt een prooi van den wind.

De Revisionisten, baas op het schip der sociaal-democratie, regelden de politiek naar hun persoonlijk plan, niet naar de kracht der massa, niet naar de wezenlijke economische verhoudingen. Men had in 1905 op de liberalen vertrouwd en was meegegaan met het blanco-artikel. Wat kwam daar nu van terecht?

De zwakke liberale Regeering, wier positie door de verkiezing der Prov. Staten nog zwakker geworden was, kwam eindelijk in den herfst van 1907 met haar voorstel van Grondwetsherziening. Haar voorstel was, dat alle bepalingen omtrent het kiesrecht uit de Grondwet zouden verdwijnen en een blanco-artikel, dat niets bepaalde, in hun plaats zou komen.

In welke houding werd toen de revisionistische Sociaaldemokratie geplaatst?

Het leege en waardelooze van zulk een artikel, de holheid van die schijnleuze der liberalen kon zij niet aantonen. Een rede van propaganda voor de arbeiders, waarin zij hun toeriep, dat de vrijzinnigdemokraat en liberaal bedriegers zijn, die de zaken verschuiven

en niets eerlijks zeggen willen, en, als het blanko-artikel soms wegvalt, weer wat nieuws zullen bedenken om weer de arbeiders te lijmen en te sleepen, — die kon zij niet houden. Immers, zij was gebonden door de houding bij de herstemming van 1905. De urgentie (onmiddellijke noodzakelijkheid) van het algemeen kiesrecht was toen geweken voor anti-Kuyperianisme. Daar moest zij nu mee mede.

De houding der Revisionisten moest nu wel dubbelzinnig worden, zooals zij het na 1905, wij zagen het, in *alle* groote vraagstukken was. Iets naar de arbeiders, iets naar de vrijzinnigen. De politiek van de twee gezichten.

In eene uitvoerige rede stelde haar leider als de natuurlijke verhouding der partijen in onzen tijd de antithese: democratie tegenover conservatisme. En dat terwijl in de parlementaire en politieke praktijk in de laatste jaren gebleken was, dat alle democraten, links en rechts, de belangen der arbeiders verwaarloozen, en dat het er hun slechts om te doen is, om, door den steun der arbeiders, met de kapitalistische partijen (rechts met Katholieken en Hervormden, links met liberalen en vrij-liberalen) te kunnen regeeren. Terwijl zoo goed als alle democraten in de Kamer voor het militarisme aldoor grootere uitgaven toestaan, en geen van hen weet waar hij het geld voor de sociale hervormingen halen moet. Terwijl de vrijzinnigdemocraten juist voor het algemeen kiesrecht niet ernstig strijden, noch bereid zijn het vóóraan te doen gaan.

„Wij moeten, zeide Troelstra (Handelingen der Tweede Kamer van 1907), naar een antithese van konservatief en demokraat: „Wij moeten alles toejuichen wat de strekking kan hebben den politieken strijd in ons land te plaatsen op een reëlen bodem, en *de reële bodem is in onze dagen, nu de sociale kwestie de politiek zoo zeer beheerscht, naar het mij voorkomt: de konservatieven aan den eenen, de democraten aan den anderen kant.*

Wat zal de sociaaldemocratie doen? Het antwoord van het Revisionisme luidt:

„*De partijen die in hoofdzaak voor dezelfde belangen strijden, zullen door de feiten elkaar vinden, niet om in elkaar op te gaan, maar om door den aard van hun streven elkander bij*